

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์ได้มีการใช้ “ภาษา” เป็นเครื่องมือในการสื่อสารมาตั้งแต่โบราณ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมสืบต่อกันมา ดังหลักฐานที่ปรากฏในแหล่งอารยธรรมต่างๆ ในอดีต อาทิ กรีก โรมัน เป็นต้น ดังนั้น ภาษาจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแล้ว ยังเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ (วิภากร วงศ์ไทย, 2543, หน้า 3-4) การพัฒนาความคิดของมนุษย์ เป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมและการประกอบอาชีพ และที่สำคัญก็คือ ภาษาช่วยสร้างเสริมความสามัคคีของคนในชาติอีกด้วย เพราะภาษาเป็นถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารสร้างความเข้าใจกันในสังคม (พิณทิพย์ ทวยเจริญ, 2547, หน้า 1)

มนุษย์เป็นผู้สร้างภาษาและเป็นผู้กำหนดภาษาขึ้นมา เพื่อใช้เป็นตัวถ่ายทอดความรู้ ความคิดและเรื่องราวต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมได้รับรู้เรื่องราวจากรุ่นสู่รุ่น การที่ภาษาเป็นวัฒนธรรมนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าภาษามีการถ่ายทอดอย่างเห็นได้ชัด และภาษาก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของสังคมนั้นๆ เช่น ภาษาในกลุ่มวัยรุ่นหรือการสร้างศัพท์บัญญัติต่างๆ (ธนาพันธ์ ตรงดี, 2548, หน้า 33) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภาษามีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม โดยการถ่ายทอดภาษาจากรุ่นสู่รุ่นนั้น จะถ่ายทอดโดยการเรียนการสอน ได้มาโดยการเรียนรู้ ไม่ใช่สัญชาตญาณซึ่งได้มาโดยพันธุกรรม (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549, หน้า 46) นอกจากนี้ ภาษาเป็นถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารสร้างความเข้าใจกันในสังคม ดังนั้น การใช้ภาษาในสังคมจึงเป็นการใช้ภาษาในการสื่อสารของผู้คนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันและกัน ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของคนในสังคมนั้นๆ เนื่องด้วยสังคมมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ จึงทำให้มีความแตกต่างของวัฒนธรรมการใช้ภาษา ซึ่งสามารถแบ่งตามเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ทำให้มีภาษาถิ่นใช้สื่อสารกัน (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2547, หน้า 37)

ภาษาถิ่นเป็นภาษาของกลุ่มชนที่บ่งบอกถึงความเป็นมา บ่อเกิดของวัฒนธรรม และอารยธรรมที่สำคัญของชาติ รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารของกลุ่มคนที่ใช้ภาษาถิ่นนั้นๆ ในการใช้ภาษาถิ่นติดต่อสื่อสารกับกลุ่มคนที่เป็นเจ้าของภาษาจะช่วยให้สามารถสื่อสารทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ได้ดี ทั้งจะก่อให้เกิดความความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งจะช่วยให้การประกอบกิจการต่างๆ ดำเนินไปอย่างสะดวกราบรื่น ความรู้ทางภาษาถิ่น จะช่วยให้เข้าใจความหมายของคำ สำนวน โวหารและเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งใช้ภาษาถิ่นเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด เป็นประโยชน์ในการศึกษาความหมายของคำ ในภาษาสมัยเก่า หรือคำในวรรณคดีสมัยเก่าบางคำ นอกจากนี้ ภาษาถิ่นช่วยในการสื่อสาร และสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่งให้ยืนยงคงอยู่ต่อไป เช่น สำนวนภาษา สุภาษิต บทเพลงประกอบการละเล่น วรรณกรรมท้องถิ่น ค่านิยม อุดมคติ ความเชื่อ ตลอดจนจนทุกสิ่งทุกอย่างที่หลอมรวมอยู่ในวิถีชีวิต สิ่งเหล่านี้ถ้าไม่มีภาษาช่วย สืบทอดนับวันก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา จะเห็นได้ว่า ภาษาถิ่นในแต่ละภูมิภาคต่างมี คุณค่าทั้งในด้าน การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลของกลุ่มคน ในถิ่นนั้นๆ เพื่อให้เข้าใจ ในความหมายในการสื่อสารของกันและกัน

ภาษาถิ่นต่างๆ ของไทยนอกจากนี้ยังช่วยเป็นเครื่องมือในการสั่งสอน และสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นจากชนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ภาษาถิ่นเป็นคำที่ใช้พูดกัน ในหมู่ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ต่างๆ กัน โดยยังคงมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ของภาษานั้น เช่น ภาษาไทย มีภาษาถิ่นหลายภาษา ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยกลางหรือถิ่นกลาง ภาษาเหล่านี้ มักจะมีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์ทางภาษาเป็นของตนเอง (ฉันทส ทงช่วย, 2534, หน้า 15-18)

ภาษาผู้ไทยจัดอยู่ในกลุ่มของตระกูลภาษาไท-กะไต ซึ่งภาษาตระกูลไท ในประเทศไทยเท่าที่พบในขณะนี้มียู่ 19 ภาษาถิ่น ได้แก่ ไทยกลางหรือภาษาไทยมาตรฐาน ไทยใต้ ไทยอีสาน ไทยเหนือหรือไทยยวน ไทยใหญ่ ไทยชิน ไทยลื้อ ไทยยอง ไทยหย่า ไทยดำ ไทยพวน ผู้ไทย กะเลิง ญ้อ โย้ย แสก นครไทย ตากใบ และไทยแดง (เรืองเดช ปันเขื่อนขัฒย์, 2531, หน้า 130) ภาษาผู้ไทย เป็นภาษาที่มีความน่าสนใจมากภาษาหนึ่ง ซึ่งเป็นภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ที่มีภูมิลำเนาตั้งเดิมอยู่ที่แคว้นสิบสองจุไทย ทางตอนใต้ ของประเทศจีน นอกจากนั้น ยังอาศัยอยู่ที่เมืองแถนหรือแถงหรือเมืองเดียนเบียนฟู

ในปัจจุบันของเวียดนาม โดยผู้ไทยแบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้ คือ ผู้ไทยขาว ผู้ไทยแดง และผู้ไทยลาย ผู้พูดภาษาผู้ไทย มีผู้พูดจำนวนไม่น้อย กระจุกกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของไทยแต่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสาน โดยมักถูกเรียกว่าผู้ไทยดำ เนื่องจากนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำหรือสีคราม ในปัจจุบันได้มีการจัดให้ภาษาผู้ไทยในประเทศไทยเป็นกลุ่มย่อยของภาษาถิ่น อาจจะเป็นไปได้ว่าภาษาผู้ไทยในประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากภาษาลาว และภาษาไทย ทำให้มีบางคำที่เปลี่ยนแปลงไปหรือหยิบยืมจากภาษาหลักของประเทศนั้น แต่คำที่เป็นคำแท้ของภาษาผู้ไทยและสำเนียงภาษาผู้ไทยยังไม่เปลี่ยน แต่ภาษาผู้ไทยไม่มีภาษาเขียน มีเพียงภาษาพูด มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า ภาษาผู้ไทยแม้จะกระจายอยู่ในแถบอีสานก็ตาม แต่สำเนียงและคำศัพท์แตกต่างกับภาษาไทยถิ่นอีสานโดยทั่วไป (สมทรง บุรุษพัฒน์, 2543, หน้า 29)

เนื่องจากภาษาผู้ไทยไม่มีภาษาเขียนมีแต่ภาษาพูด จึงจัดได้ว่าเป็นภาษาถิ่นที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นภาษาที่ตายหรือสูญหายไปในอนาคต ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษา เพื่อเป็นการรักษาไว้ให้อยู่กับชนชาติพันธุ์ผู้ไทยต่อไป ต้องช่วยกันหาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทในการเรียนการสอนทั้งในโรงเรียนและห้องเรียน โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาภาษาผู้ไทย ที่อยู่ในบริบทปัจจุบัน จากผู้บอกภาษาที่เป็นชาติพันธุ์ผู้ไทย ในเขตตำบลนาจิว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรชาติพันธุ์ผู้ไทยอาศัยอยู่จำนวนมาก และยังคงรักษาการใช้ภาษาผู้ไทยได้เป็นอย่างดีหลังจากลงพื้นที่ทำการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาที่ได้มาอธิบายและหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่ออนุรักษ์ภาษาผู้ไทยบ้านนาจิวต่อไป

ในการศึกษาวิเคราะห์ภาษาที่สมบูรณ์นั้น จะต้องศึกษาเกี่ยวกับระบบเสียง (Phonology) ระบบคำ (Morphology) ระบบโครงสร้างประโยค (Syntax) และความหมาย (Semantics) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โรชินี คนหาญ (2546, หน้า 3) ได้ศึกษาคำพื้นฐานภาษาผู้ไทย ซึ่งเป็นการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงประวัติ พบว่า ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบคำพื้นฐานภาษาผู้ไทยกับคำไทดั้งเดิม โดยทำการศึกษาระบบเสียง ระบบคำ ระบบโครงสร้างประโยค และระบบความหมาย ทำให้ทราบระบบทางภาษาของภาษาผู้ไทย ทั้งระบบหน่วยเสียง ทั้งเสียงพยัญชนะ เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ ระบบคำ ระบบไวยากรณ์ และโครงสร้างประโยค และระบบความหมาย ซึ่งเป็นการศึกษาที่ทำให้ทราบระบบของภาษา

การเปลี่ยนแปลงของภาษา เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ เนื่องจากในปัจจุบันได้เกิดภาวะวิกฤตทางภาษา ที่จะทำให้ภาษาถิ่นและภาษาชาติพันธุ์หลายภาษามีความเสี่ยงในการสูญหาย

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2550, หน้า 5) ได้กล่าวถึงปัญหาวิกฤตทางภาษาและวัฒนธรรมไว้ว่า ความไม่มั่นคงทางภาษานำไปสู่ปัญหาความไม่มั่นคงทางการศึกษา และความไม่มั่นคงในคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ และความมั่นคงภาษาในประเทศ หากมองในแง่ของปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะสิทธิทางภาษา องค์การสากลด้านสิทธิมนุษยชนยืนยันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นั้น มีสิทธิทางภาษา โดยสามารถที่จะใช้ภาษาของตนเองทั้งในที่สาธารณะ คือ ในบ้านของตน ในชุมชนของตนและในที่สาธารณะต่างๆ รวมทั้งสามารถใช้ภาษาของตนเองในการจัดระบบการศึกษาแก่เยาวชน ทั้งนี้โดยมีผลงานวิจัยต่างๆ ที่พิสูจน์และสนับสนุนประโยชน์ของการใช้ภาษาแม่เป็นสื่อในการศึกษาในเบื้องต้นและเชื่อมโยงเข้าสู่ภาษาราชการหรือภาษาประจำชาติ เพื่อนำไปสู่สาระความรู้และสังคมต่อไป ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นในการแก้ปัญหาภาวะวิกฤตและความเสี่ยงการสูญเสียบ้านภาษาถิ่นและภาษาชาติพันธุ์ในอนาคตนั้น จึงควรมีการทบทวนระบบการศึกษาและนโยบายภาษาแห่งชาติ เพื่อให้สามารถเอื้อต่อการใช้ภาษาของชาติพันธุ์หรือภาษาแม่ ซึ่งเป็นภาษาที่หนึ่งของเด็กในระบบการศึกษา เพื่อสร้างประชากรไทยที่มีคุณภาพบนฐานของอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่แข็งแกร่ง เข้าถึงอัตลักษณ์ความเป็นประชากรไทยในระดับชาติด้วย

ทั้งนี้ความเป็นไทยของชนในชาติ ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องเสียอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน และใช้ภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยของส่วนกลางเพียงอย่างเดียว แต่ความสามารถที่จะคงอัตลักษณ์ท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ โดยที่สามารถสื่อสารและอยู่รวมกันสังคมไทย เข้าถึงบริการของรัฐด้านต่างๆ อย่างเท่าเทียม มีความมั่นคงในชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ปรารถนา ซึ่งจะทำให้เกิดอัตลักษณ์ของความเป็นไทยในระดับชาติไปด้วยพร้อมกัน

การเปลี่ยนแปลงของภาษาและวัฒนธรรม โดยการใช้ภาษาอื่นหรือเลิกใช้ภาษาทำให้เกิดการตายของภาษาขึ้น ซึ่งกำลังเป็นปัญหาระดับโลก นักภาษาศาสตร์ Michel Krauss (1992, pp. 4–10) ได้ทำนายไว้ว่า ร้อยละ 90 ของภาษาในโลกปัจจุบันซึ่งมีประมาณ 6,000 ภาษา อยู่ในภาวะวิกฤตและอาจไม่สามารถดำรงอยู่ได้พันศตวรรษนี้ ซึ่งภาษาเหล่านี้ คือ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีได้มีสถานะเป็นภาษาที่ใช้ในระบบการศึกษานั้นเอง

มีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ที่อยู่ในภาวะที่ปลอดภัย ซึ่งได้แก่ ภาษาราชการหรือภาษาประจำชาติต่างๆ การเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งในโลก ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยที่การสูญเสียความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกของมนุษยชาติ กำลังเป็นปัญหาใหญ่ในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่มิได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นเพราะการกระทำของมนุษย์ถึงสาเหตุที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงอย่างคาดไม่ถึง

การสูญเสียภาษาเป็นสูญเสียระบบความรู้ ความคิดและโลกทัศน์ ภูมิปัญญา ด้านต่างๆ รวมทั้ง อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ เครื่องมือสื่อสารและสื่อของการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสภาวะวิกฤตทางภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาจึงเป็นที่สำคัญ ที่จะทำให้ผู้ใช้ภาษาเกิดความตระหนัก ร่วมกันหาทางช่วยกันรักษาและป้องกันการสูญหายของภาษา รวมทั้งหาวิธีการในการฟื้นฟูภาษาวิกฤตใกล้สูญหาย ซึ่งในการที่จะร่วมกันอนุรักษ์ภาษาชาติพันธุ์ไว้

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2556, หน้า 1) ได้กล่าวถึง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายภาษาแห่งชาติเพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งภาษาชาติพันธุ์ โดยเป็นนโยบายภาษาท้องถิ่น ทั้งตระกูลไทและภาษาตระกูลอื่นๆ ซึ่งจากการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาที่ใช้ภาษาแม่เป็นฐานเชื่อมโยงไปสู่ภาษาไทย มีความสำคัญสำหรับเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาแม่ต่างจากภาษาหลัก โดยมีผลวิจัยยืนยันว่า เด็กที่เรียนรู้ภาษาแม่ได้ดีแล้ว จะสามารถเรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่อไปได้ดี แต่ทั้งนี้การจัดการสอนแบบทวิภาษาให้ประสบความสำเร็จนั้น ทั้งการจัดทำหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยใช้หลักการกระจายอำนาจของรัฐในการจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับชุมชนและท้องถิ่น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการที่ต้องให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามาช่วยทำเองเพราะคนในชุมชนหรือท้องถิ่นจะมีความเข้าใจภาษาถิ่นของตนเองมากที่สุดในระบบของภาษาทั้งหมด ส่วนภาครัฐก็เพียงเข้าไปส่งเสริมด้านหลักวิชาการให้เท่านั้น ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนภาษาชาติพันธุ์ในโรงเรียน สามารถจัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ต้องเริ่มที่การมีหลักสูตร และแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และหวงแหนภาษาถิ่น ภาษาชาติพันธุ์ของตนเอง

ในการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชนนั้น ฌนัท ธาตุทอง (2550, หน้า 204–207) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของหลักสูตร ในเอกสาร หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อที่ 3 ไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจาย อำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ ของท้องถิ่น โดยให้สถานศึกษานำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลาง เป็นแนวเิน การเทียบเคียง ตรวจสอบ หรือปรับใช้เป็นสาระการเรียนรู้รายปี รายภาค ของหลักสูตร สถานศึกษา ในสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 โดยยึดหยุ่นตามธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ หรือช่วงชั้น จากนั้นให้สถานศึกษากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ ประมาณร้อยละ 30 ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาชุมชนและสังคม ภาษาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เป็นหน่วยการเรียนรู้ หรือรายวิชา ใหม่ ที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด และ ความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นการเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม ใหม่บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับที่สูงขึ้นไป

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและ ความต้องการของชุมชน สังคมในท้องถิ่น ตลอดจนต้องเรียนรู้เรื่องสภาพปัญหาชุมชน และสังคม ภาษาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรภาษาถิ่นนั้น สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลัง ของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ โดยเฉพาะตัวชี้วัด สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้ ข้อที่ 1 อธิบายธรรมชาติของภาษา พลังของ ภาษา และลักษณะของภาษา และข้อที่ 5 วิเคราะห์อิทธิพลของภาษาต่างประเทศและ ภาษาถิ่น ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างหลักสูตรภาษาถิ่นและภาษาชาติพันธุ์ ให้เหมาะสมกับนักเรียน ความต้องการของนักเรียนและบริบทของชุมชนชาติพันธุ์ผู้ไทย ในบ้านนางัวต่อไป

ชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนางัว เป็นชาติพันธุ์ที่มาพร้อมการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ แล้วมากระจายการตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ซึ่งการคัดเลือกภาษากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ในการศึกษา ก็เพื่อจะได้นำข้อมูลพื้นฐานภาษาผู้ไทยบ้านนางัวที่ทำการศึกษา ตามแนวทางภาษาศาสตร์ภาคสนาม ซึ่งเป็นการศึกษาภาษาที่เป็นหลักสากล หลักจากได้ข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัว จากการศึกษาตามแนวทางภาษาศาสตร์ภาคสนามแล้ว ก็นำข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัว มาจัดทำหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในภาษาชาติพันธุ์ของตนเอง และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภาษาของชาติพันธุ์และภาษาถิ่นของตนเองให้คงอยู่ต่อไป

โรงเรียนนางัวราษฎร์รังสรรค์ เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดขนาดเล็ก ที่มีผู้ปกครองจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ส่งลูกหลานมาเรียน เช่น ชาติพันธุ์ผู้ไทย ชาติพันธุ์ญ้อ ชาติพันธุ์ลาว ชาติพันธุ์กะเลิง ซึ่งชาติพันธุ์ผู้ไทย เป็นชาติพันธุ์ที่มีประชากรจำนวนมากที่สุดในตำบลนางัว มีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ดังนั้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ภาษาของชาติพันธุ์ตนเอง โดยใช้ข้อมูลภาษาถิ่นผู้ไทย ที่ได้จากการเก็บข้อมูลปฐมภูมิตามกระบวนการภาษาศาสตร์ภาคสนาม นำมาทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เป็นระบบ แล้วพัฒนาเป็นหลักสูตรและแนวทางนโยบายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น ทำให้โรงเรียนชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภาษาชาติพันธุ์หรือภาษาประจำถิ่นของตนเอง

จากการเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาภาษาผู้ไทยบ้านนางัว และสร้างหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนางัวและยังเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตร ที่ใช้จัดการเรียนการสอนภาษาชาติพันธุ์ในท้องถิ่น โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ที่เป็นข้อมูลภาษาผู้ไทยที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทางในการจัดการศึกษาภาษาชาติพันธุ์ในท้องถิ่นเพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ทั้งระบบเสียง ระบบคำ ระบบโครงสร้างประโยค และระบบความหมายมีลักษณะอย่างไร
2. หลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์มีลักษณะอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาษาผู้ไทยสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาบ้านนางัว ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ทั้งระบบเสียง ระบบคำ ระบบโครงสร้างประโยค และระบบความหมาย
2. เพื่อสร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยถิ่นบ้านนางัว เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาษาผู้ไทยสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาบ้านนางัว มีความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. ได้ข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ในด้านระบบเสียง ระบบคำ ระบบโครงสร้างประโยค และระบบความหมาย
2. ได้หลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาษาผู้ไทยสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาบ้านนางัว ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านการศึกษาข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัว

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลภาษาผู้ไทย

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาษาผู้ไทย ได้แก่ ผู้บอกภาษา (Data informant) กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ที่เกิดในบ้านนางัว พูดภาษาผู้ไทยเป็นภาษาแม่ อายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาษาผู้ไทย ได้แก่ ผู้บอกภาษา (Data informant) ชาติพันธุ์ผู้ไทย เกิดที่บ้านนางัว พูดภาษาผู้ไทยเป็นภาษาแม่ อายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball sampling) โดยจำกัดจำนวนกลุ่มตัวอย่างไว้ จำนวน 30 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลคนแรก (First sampling key man) ได้จากการแนะนำของภูมิปัญญาในชุมชน

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง ในเขตพื้นที่ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ที่มีประชากรชาติพันธุ์ผู้ไทยอาศัยอยู่จำนวนมากที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 8 ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

1.3 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เป็นเวลา 1 ปี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 ชั้นเตรียมการ ใช้เวลา 1 เดือน ช่วงเวลาเดือนเมษายน

พ.ศ. 2560

1.3.2 ชั้นลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาษาผู้ไทย ใช้เวลา 8 เดือน

ช่วงเดือนพฤษภาคม-กันยายน พ.ศ. 2560

1.3.3 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เวลา 2 เดือน ช่วงเดือนตุลาคม-

พฤศจิกายน พ.ศ. 2560

1.3.4 ชั้นตรวจสอบความตรงจากผู้เชี่ยวชาญ ใช้เวลา 1 เดือน

ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560

1.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาในการศึกษาข้อมูลภาษาผู้ไทยไว้ดังต่อไปนี้

1.4.1 ระบบเสียง

1.4.2 ระบบคำ

1.4.3 ระบบประโยค

1.4.4 ระบบความหมาย

2. ขอบเขตด้านการสร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว

การศึกษาภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ในครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบและประเมินหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติและการวิจัย จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2.2 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการสร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว เป็นเวลา 3 เดือน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ชั้นเตรียมการ ใช้เวลา 1 เดือน ช่วงเวลาเดือนมกราคม พ.ศ. 2560

2.2.2 ชั้นร่างหลักสูตร ใช้เวลา 1 เดือน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

2.2.3 ชั้นประเมินร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ใช้เวลา 1 เดือน ช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560

2.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาในการศึกษาข้อมูลการสร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านองค์ประกอบของหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ประกอบไปด้วย 12 องค์ประกอบ ดังนี้

- 2.3.1 ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร
- 2.3.2 แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร
- 2.3.3 หลักการของหลักสูตร
- 2.3.4 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2.3.5 ผลการเรียนรู้
- 2.3.6 ขอบข่ายเนื้อหา
- 2.3.7 คำอธิบายรายวิชา
- 2.3.8 โครงสร้างรายวิชา
- 2.3.9 แนวการจัดการเรียนรู้
- 2.3.10 การจัดเวลาเรียน
- 2.3.11 สื่อและแหล่งเรียนรู้
- 2.3.12 แนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาษาผู้ไทยสู่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาบ้านนางัว ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวิธีการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แนวคิดและวิธีการที่นำมาใช้ในการศึกษา 4 ประเด็น ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นวิธีค้นหาความจริงจากเหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ตามความเป็นจริง โดยพยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) จากภาพรวมของหลายมิติ ความหมายนี้จึงตรงกับความหมายของการวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Research) ซึ่งปล่อยให้สภาพทุกอย่างอยู่ในธรรมชาติ ไม่มีการจัดกระทำ (Manipulate) สิ่งที่เกี่ยวข้องใดๆ เลย

วัตถุประสงค์การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม (Contextual) ซึ่งปรากฏการณ์ทางสังคมบางประการ ที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลธรรมดาทั่วไปได้ จึงต้องพยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่นักวิจัยต้องการศึกษา ลักษณะของข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีความต้องการข้อมูลที่รอบด้าน (Holistic) เพื่อเข้าใจบริบทของสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของงานวิจัย ที่ต้องการศึกษาชุมชน หรือสังคมอย่างรอบด้าน มีการเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ความเชื่อ พิธีกรรมอย่างละเอียดมีการวิเคราะห์ข้อมูลวัฒนธรรม และสังคมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสังคมและวัฒนธรรมทั้งหมด (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2547, หน้า 1-21)

ขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

- 1) การกำหนดปัญหาของการวิจัย ปัญหาที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ มี 2 ประเภท ได้แก่ การวิจัยลักษณะทั่วไปของปรากฏการณ์ และการวิจัยลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่น การวิจัยเพื่อหาสาเหตุ ปัจจัยกำหนด กระบวนการ และผลกระทบ เป็นต้น ทั้งนี้การศึกษาปรากฏการณ์เหล่านี้จะต้องเป็นการศึกษาที่มองรอบด้านและคำนึงถึงบริบท (Context) ของปรากฏการณ์นั้นๆ
- 2) ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับการวิจัยในลักษณะอื่น ผู้วิจัยต้องสำรวจวรรณกรรมเพื่อทบทวนว่ามีผู้ใดทำวิจัยในหัวข้อที่ศึกษาหรือยัง และสรุปแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และที่เคยมีผู้ใช้มาก่อน เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดกว้างๆ
- 3) การเก็บข้อมูลภาคสนามและการรวบรวมข้อมูล เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ใช่การวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐาน แต่เป็นการวิจัยเพื่อหาข้อสรุปหรือตั้งสมมติฐานจากข้อเท็จจริงที่พบจากการวิจัย ผู้วิจัยมีบทบาทสำคัญในการเก็บข้อมูลที่จะได้มาจากการสังเกต จดบันทึก สัมภาษณ์ และข้อมูลเอกสาร ดังนั้นผู้วิจัยต้องกำหนดตัวอย่างในการเก็บข้อมูล และพื้นที่ของการวิจัย ให้ชัดเจน และต้องรวบรวมข้อมูลตามคำถามของการวิจัยที่ตั้งไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะผู้วิจัยจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ และใช้เทคนิคการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความรู้สึก ค่านิยม ประวัติ คุณลักษณะ โดยเฉพาะขณะเก็บข้อมูลต้องไม่นำตัวเองเข้าไปมีอิทธิพลหรือมีบทบาทต่อการได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านั้น อันจะทำให้เกิดการบิดเบือนไปจากสภาพที่เป็นอยู่จริง เช่น ไม่ให้ผู้ถูกศึกษารู้ว่าถูกสังเกตหรือกำลังถูกสัมภาษณ์อยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยอาจไม่สามารถบันทึกข้อมูลได้ทันที จึงควรเขียนบันทึกภาคสนามทุกคืน

เพื่อป้องกันการลืมน การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจต้องกินเวลายาวนาน เพื่อสังเกตกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล

4) การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูลเพื่อตอบคำถามว่า คืออะไร เป็นอย่างไร และหาความสัมพันธ์ของข้อมูล แยกแยะเงื่อนไข เพื่อดูสาเหตุความสัมพันธ์ กระบวนการเปลี่ยนแปลงโดยไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือทางสถิติ หรือใช้เพื่อรวบรวมจัดหมวดหมู่ (ชาย โพรสิธิตา, 2549, หน้า 105-139)

2. วิธีการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม โดยจากการสังเคราะห์การศึกษาของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2549, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามไว้ว่า หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ภาษาโดยอาศัยข้อมูลจากเจ้าของภาษา หรือเรียกว่า ผู้บอกภาษา (informant) ซึ่งวิธีการเก็บข้อมูลที่ดีที่สุดก็โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาษาในท้องถิ่นที่ใช้ภาษานั้นด้วยวิธีที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลภาษาตามลักษณะที่เจ้าของภาษาใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง สอดคล้องกับนิยามของ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง (2537, หน้า 1-2) ที่กล่าวไว้ว่า ภาษาศาสตร์ภาคสนามเป็นวิธีการ ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางภาษาศาสตร์และการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ทางภาษาศาสตร์ ซึ่งเมื่อพูดถึงภาษาก็แน่นอนว่าจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับบุคคลสองฝ่าย คือ ผู้พูด (Speaker) ซึ่งเป็นเจ้าของภาษาหรือเป็นที่รู้จักกันในการทำวิจัยว่า ผู้บอกภาษา (Language informant) และนักวิจัยภาษา (Linguistic researcher) นอกจากนี้ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง (2537, หน้า 12) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความ สำคัญของการทำวิจัยภาคสนามทางภาษาศาสตร์ไว้ว่า “การทำงานในสนามจริงๆ ทำให้ผู้บอกภาษาบอกในสิ่งที่ใช้พูดอยู่เป็นปกติธรรมดาตามากกว่าการนั่งบอกภาษาในห้องทำงาน และผู้วิจัยก็ได้เห็นสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในการใช้ภาษานั้นจริงๆ ด้วย

วิธีดำเนินการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2549, หน้า 3) ได้นำเสนอไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การเลือกผู้บอกภาษา 2) การปฏิบัติต่อผู้บอกภาษา และ 3) การเก็บข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับ ชีระพันธ์ ล. ทองคำ (2529, หน้า 51-63) ที่ได้เสนอวิธีดำเนินการวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนามไว้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) คุณสมบัติ

ของผู้บอกภาษา 2) การปฏิบัติของผู้วิจัยขณะเก็บข้อมูลภาคสนาม 3) การทำงานกับผู้บอกภาษา ส่วนขั้นตอนในการทำวิจัยภาษาศาสตร์ภาคสนาม (ชลธิชา บำรุงรักษ์, 2549, หน้า 3; สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2537, หน้า 17-70 และธีระพันธ์ ล. ทองคำ, 2529, หน้า 71-138)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาภาษาผู้ไทย ในการวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์ การศึกษาภาษาผู้ไทย ที่เป็นการศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ จากนักภาษาศาสตร์และ นักวิชาการ สรุปได้ว่าการศึกษาภาษาผู้ไทย มีประเด็นในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสนาม เพื่อสังเคราะห์ให้ได้ระบบของภาษา ดังนี้ 1) ระบบเสียง (Phonology) 2) ระบบคำ (Morphology) 3) ระบบประโยค และ 4) ระบบความหมาย (เพ็ญประภา จูมมาสี, 2553; โรชินี คนหาญ, 2546, หน้า 284-286 และวิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, 2520)

4. แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร ในฐานะที่ผู้วิจัยได้เรียนสาขาวิชาวิจัย หลักสูตรและการสอน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษา ผู้ไทยบ้านนางัวในรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เห็นกระบวนการจัดการเรียน การสอนภาษาผู้ไทยบ้านนางัว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เป็นรูปธรรม มากขึ้น ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ที่มาและ ความสำคัญของหลักสูตร 2) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 3) หลักการของ หลักสูตร 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) ผลการเรียนรู้ 6) ขอบข่ายเนื้อหา 7) คำอธิบาย รายวิชา 8) โครงสร้างรายวิชา 9) แนวการจัดการเรียนรู้ 10) การจัดเวลาเรียน 11) สื่อและ แหล่งเรียนรู้ และ 12) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการพัฒนา หลักสูตร ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การยกร่างหลักสูตร 3) การนำหลักสูตรใช้ 4) การประเมินหลักสูตร (Taba, 1962, p. 454; Saylor & Alexander, 1974, p. 27; อัจฉรา บัวศรี, 2542, หน้า 135-136 และสงัด อุทรานันท์, 2532, หน้า 38-43)

การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาผู้ไทย เพื่อการสืบสาน และการอนุรักษ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรภาษาผู้ไทยบ้านนางัว สำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นจึงได้ประยุกต์ใช้ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลภาษาผู้ไทยบ้านนางัวที่ได้ศึกษาตามวิธีการภาษาศาสตร์ภาคสนาม 2) ศึกษา แนวทางหลักการสร้างหลักสูตรหลักสูตร 3) ได้องค์ประกอบหลักสูตรหลักสูตร 4) ยกร่าง หลักสูตร 5) วิพากษ์หลักสูตรโดยผู้มีส่วนร่วม 6) ปรับปรุงหลักสูตร 7) ประเมินหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ

5. แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)

ทิตานา แชมมณี (2558, หน้า 133-137) ได้กล่าวถึง จัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง ไว้ว่า จัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปเผชิญสภาพการณ์จริง ปัญหาจริง ในบริบทจริง และร่วมกันศึกษาเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ข้อมูล และวิธีการต่างๆ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาและได้รับผลการประเมินตามมาตรฐานและคุณภาพในชีวิตจริง นอกจากนี้ ต้องยึดหลักปรัชญาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ เชื่อมโยงสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้กับโลกของความเป็นจริงสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

5.1 เรียนรู้เรื่องใดๆ ก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์กับบริบทของเรื่องนั้นๆ การเรียนรู้โดยคำนึงถึงบริบทแวดล้อมเป็นการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับความเป็นจริง จึงสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5.2 สภาพการณ์จริง ปัญหาจริง เป็นโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งทุกคนจะต้องเผชิญ ดังนั้น การได้ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพการณ์จริง ปัญหาจริง จึงเป็นโอกาสช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นจริง

5.3 การเรียนรู้ความเป็นจริง ของจริง เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เพราะสามารถนำไปใช้ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน จึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

5.4 การให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาและแก้ปัญหา จะให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจำนวนมาก

จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง จะเห็นได้ว่าในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนสามารถนำเอาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่มาออกแบบในการจัดการเรียนรู้หรือนำนักเรียนไปเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น ทั้งภาษา วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในท้องถิ่น สามารถนำมาจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นโดยการเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในท้องถิ่น จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ นำมากำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดเนื้อหาสาระ จัดแนวทางการจัดกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และนำมาจัดทำเป็นแผนการสอน และนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในบริบทท้องถิ่น

ของตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา
อนุรักษณ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นของตน

6. แนวคิดในการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) คือ การเรียนรู้
ร่วมกัน ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงาน
เป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่แตกต่างกัน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ
การเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนบรรลุตามเป้าหมาย
ที่วางไว้ นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือทีม ตามระบอบ
ประชาธิปไตย และเป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ทำให้สามารถปรับตัวอยู่กับ
ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ทิตินา แชมมณี, 2558, หน้า 104)

การวางแผนบทเรียนและจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
แบบร่วมมือ มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ (ทิตินา แชมมณี, 2558, หน้า 103-104)

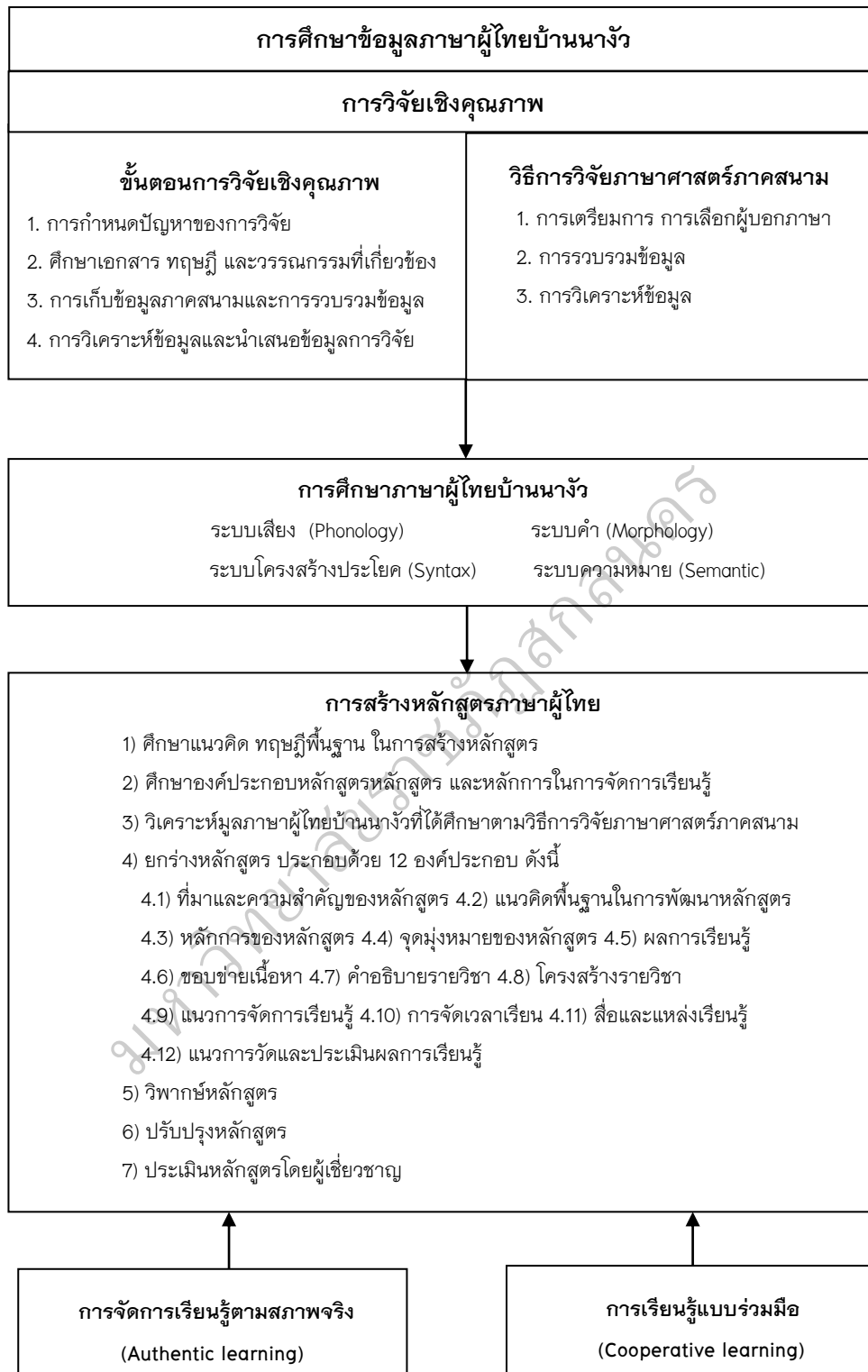
6.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งทางด้านความรู้ เจตคติและ
ทักษะกระบวนการต่างๆ

6.2 กำหนดขนาดของกลุ่ม กลุ่มควรมีขนาดเล็ก ประมาณ 3-6 กลุ่ม
กลุ่มขนาด 4 คน จะเป็นขนาดที่เหมาะสมที่สุด

6.3 กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม หมายถึง การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่ม
ซึ่งอาจทำโดยการสุ่มหรือการเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ โดยทั่วไปกลุ่มจะต้อง
ประกอบด้วยสมาชิกที่ดละกันในด้านต่างๆ เช่น เพศ ความสามารถ ความถนัด เป็นต้น

6.4 กำหนดบทบาทของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียน
มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึง ครูควรมอบหมาย
หน้าที่ในการทำงานให้ทุกคน และบทบาทหน้าที่นั้นๆ จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของงานอันเป็น
จุดมุ่งหมายของกลุ่ม ครูควรจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ให้อยู่ในลักษณะที่จะต้องพึ่งพา
อาศัยและเกื้อกูลกัน บทบาทหน้าที่ในการเรียนรู้มีจำนวนมาก เช่น บทบาทผู้นำกลุ่ม
ผู้สังเกตการณ์ เลขานุการ ผู้นำเสนองาน ผู้ตรวจสอบผลงาน เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย
การศึกษาภาษาไทยสู่การสร้างหลักสูตรเพื่อการสืบสานและการอนุรักษ์ สำหรับนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาบ้านนางัว ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นียมคัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนียมคัพท์เฉพาะ ดังต่อไปนี้

1. การสืบสานภาษาผู้ไทย หมายถึง ดำรงไว้ด้วยการศึกษา การจัดการเรียน การสอน การใช้ภาษาผู้ไทยในชีวิตประจำวันและมีการใช้ภาษาสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น

2. การอนุรักษ์ภาษาผู้ไทย หมายถึง การปกป้อง รักษาไว้ ถนอมไว้ ไม่ให้ สูญหายโดยมีแนวทางนโยบายในการรักษาไว้ที่ชัดเจน

3. บ้านนางัว หมายถึง เขตพื้นที่หมู่บ้านนางัว ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

4. กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนางัว หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ที่อาศัยอยู่ใน เขตพื้นที่หมู่บ้านนางัว ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

5. ผู้บอกภาษา (Informant) หมายถึง ผู้บอกภาษาผู้ไทย ที่ใช้ภาษาผู้ไทย เป็นภาษาแม่ (Mother Tongue) มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ บ้านนางัว ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยไม่เคยอพยพย้ายถิ่นฐาน จนถึงปัจจุบัน

6. ภาษาผู้ไทย หมายถึง ภาษาถิ่นของชาติพันธุ์ผู้ไทย ในเขตพื้นที่บ้านนางัว ตำบลนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม โดยประกอบด้วยระบบของภาษาที่มีความสัมพันธ์กัน ดังนี้ ระบบเสียง (Phonology) ระบบคำ (Morphology) ระบบโครงสร้าง ประโยค (Syntax) และระบบความหมาย (Semantic)

ระบบเสียง (Phonology) หมายถึง ระบบเสียงในภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ที่ประกอบไปด้วยระบบย่อยต่างๆ ของเสียงในภาษาผู้ไทย คือ ระบบเสียงพยัญชนะ ระบบเสียงสระ ระบบเสียงวรรณยุกต์

ระบบคำ (Morphology) หมายถึง ระบบคำในภาษาผู้ไทยบ้านนางัว ที่สามารถจำแนกตามลักษณะโครงสร้างได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1) คำพยางค์เดี่ยว ที่ประกอบไปด้วย พยางค์เปิดและพยางค์ปิด 2) คำสองพยางค์ขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วย คำประธาน คำประสม คำซ้ำ และคำซ้อน

ระบบโครงสร้างประโยค (Syntax) หมายถึง ระบบประโยคในภาษาผู้ไทย บ้านนางัว ซึ่งเป็นหน่วยที่สมบูรณ์ที่สุดในทางไวยากรณ์ของภาษา โดยมีการเรียงหน่วยคำ ในประโยค คือ ประธาน + กริยา + กรรม ซึ่งแบ่งตามลักษณะการประกอบของประโยค

และจำนวนหน่วยประกอบของประโยค สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้ 1) ประโยคความเดียว 2) ประโยคความรวม 3) ประโยคความซ้อน

ระบบความหมาย (Semantic) หมายถึง ระบบเสียงในภาษาไทย

บ้านนางัว มีหน่วยของความหมายทางภาษาจะประกอบไปด้วย รูป (Form) และความหมาย (Meaning) รูปของคำ ได้แก่ เสียงและตัวอักษร แต่สำหรับภาษาที่ไม่มีตัวอักษร ใช้เสียงของคำอย่างเดียว ซึ่งคำในภาษาแต่ละภาษาเกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกันของคนในสังคมว่าจะใช้รูปใดแทนสิ่งใด อาจเป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต อาจเป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยในการวิเคราะห์ระบบความหมายในภาษาไทยบ้านนางัว สามารถแยกแยะความหมายออกเป็นส่วนๆ ซึ่งส่วนต่างๆ ของความหมาย มีดังนี้ 1) ความหมายตรง 2) ความหมายแฝง 3) ขอบเขตของการใช้

7. หลักสูตรภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง หลักสูตรภาษาไทย ที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลพื้นฐานภาษาไทย ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยทางภาษาศาสตร์ โดยหลักสูตรประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร 2) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 3) หลักการของหลักสูตร 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) ผลการเรียนรู้ 6) ขอบข่ายเนื้อหา 7) คำอธิบายรายวิชา 8) โครงสร้างรายวิชา 9) แนวการจัดการเรียนรู้ 10) การจัดเวลาเรียน 11) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 12) แนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

8. การสร้างหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัว หมายถึง การสร้างหลักสูตรภาษาไทยบ้านนางัว โดยใช้กระบวนการสร้างหลักสูตร จากข้อมูลภาษาไทยบ้านนางัว อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลภาษาไทยบ้านนางัวที่ได้ศึกษาตามวิธีการภาษาศาสตร์ภาคสนาม 2) ศึกษาแนวทางหลักการสร้างหลักสูตรหลักสูตร 3) ศึกษาองค์ประกอบหลักสูตรหลักสูตร 4) ยกร่างหลักสูตร 5) วิพากษ์หลักสูตรโดยผู้มีส่วนร่วม 6) ปรับปรุงหลักสูตร 7) ประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ